

Vondsten aan onze kust van schelpen uit het geslacht *Dosinia*.
door**J. B. HENRARD.**

Jaren geleden werden in „De Levende Natuur” door Dr. v. d. Sle e n eenige aanduidingen gegeven van schelpen, die aan onze kust zouden kunnen worden gevonden en hij stelde toen de vraag, wie vindt de eerste *Dosinia*. Nu heb ik bij enkele verzamelaars wel eens een *Dosinia* gezien, doch zoo'n exemplaar was dan afkomstig van een visscher, die de schelp van buiten ons gebied had meegebracht, tot nu toe heb ik geen zekerheid kunnen krijgen, dat dergelijke exemplaren werkelijk zelf gevonden waren aan onze kust. Daar er in de verzamelingen van vele vrienden der malacologie zeer waarschijnlijk wel hier en daar exemplaren zullen zijn te vinden van *Dosinia*, hoop ik, dat mijn artikeltje over dit geslacht er toe moge bijdragen dat, eventueel andere vondsten mogen worden bekend gemaakt.

Het vinden van dergelijke groote voorwerpen als *Dosinia* aan ons strand berust natuurlijk op toeval. Daar ik nu tweemaal het geluk heb gehad een *Dosinia* te vinden wil ik hierover in ons tijdschrift het een en ander bekend maken over deze voorwerpen, die zich in mijne verzameling bevinden.

Voor het eerst trof ik in September van het jaar 1924 bij Katwijk aan Zee een zeer fraaie klep aan van een *Dosinia* van ongeveer 5 cm. diameter. Het voorwerp is mooi van kleur, bruinachtig met enkele van de umbo uitstralende rijen van zwaluwstaartvormige donkere vlekken; de binnenzijde is fraai porceleinwit. Dit voorwerp is een volkomen onbeschadigde recente linker klep. Vier jaren later werden in Augustus opnieuw bij Katwijk aan Zee met korte tusschenpoozen, twee exemplaren gevonden en wel een rechter en een linker klep. Deze twee kleppen zijn wat afgesleten en kalkachtig door de lange inwerking van het zeewater en bovendien geheel uitgebleekt. Een der voorwerpen was in omtrek vrijwel gaaf, het andere sterk beschadigd. Ofschoon een rechter en een linker klep, behooren ze niet tot één individu. Ze passen echter bijna

volkomen op elkaar. Dit komt omdat beide kleppen ten eerste even groot zijn, ongeveer 4 cm. in diameter, maar ten tweede doordat deze *Dosinia* zoo gelijkmatig rond van vorm is en daardoor evengroote kleppen volkomen op elkaar kunnen passen zonder bijeen te behooren als een echt doosje. Ook deze tweede vondst determineerde ik, evenals de eerst gevonden klep, als *Dosinia exoleta* (L.), een soort, die zooals we weten, door Linné het eerst als *Venus exoleta* is beschreven geworden. Later is onze schelp als *Dosinia*, ook wel *Artemis* genoemd, van het groote geslacht *Venus* afgesplitst. Het geslacht *Dosinia* is in vele kenmerken met het geslacht *Venus* verwant en bij Jeffreys nog daaronder geplaatst, doch onderscheidt zich doordat de kleppen veel vlakker zijn en de omtrek der schelp veel ronder is. Verder is aan de binnenkant de onderrand der schelp niet gegroefd of geribbeld zooals bij de gewone *Venus* van onze kust. Ook in de eigenschappen van het slot en de tanden vinden we verschillen.

Dat we hier bij beide vondsten te doen hadden met de meest gewone soort, *Dosinia exoleta*, bleek mij bij vergelijking met exemplaren uit het omliggende gebied. Ik kon goede en volledige exemplaren vergelijken, die vroeger waren gekregen van Dr. Elliott uit Engeland, verder had ik tot mijn beschikking losse kleppen van de Kanaaleilanden en van de Fransche kust. De grootte der voorwerpen komt overeen met de opgave bij Jeffreys, terwijl de door hem gegeven uitvoerige beschrijving in alle bijzonderheden klopt. *Dosinia exoleta* is dan ook een goed kenbare en gemakkelijk te determineeren soort.

Op de plaat in deze aflevering zijn de drie kleppen die ik van onze kust bezit, verkleind fotografisch weergegeven. Duidelijk zien we daaraan de fraai ronden vorm en de teekening van het eerste exemplaar, dat ik vond.

In de schelpenverzameling van den Heer C. Ebbinge Wubben, welke in mijn bezit is overgegaan, trof ik bij doorzoeken vóór de invoeging in mijn eigen verzameling, een exemplaar van een *Dosinia* aan. Het was slechts één enkele rechter klep, doch kon niets anders zijn als een vertegenwoor-

diger van dit geslacht. Het gave exemplaar was veel kleiner dan mijn vroegere voorwerpen en slechts ongeveer 3 cm. breed. De geringere grootte zou van minder belang kunnen zijn, omdat we hier met een jeugdig voorwerp te doen zouden kunnen hebben. Deze klep week echter al op het eerste gezicht van de gewone *Dosinia exoleta* af, doch kwam ik nog niet dadelijk op de gedachte, dat het een andere soort zou kunnen zijn.

Het exemplaar werd door C. Ebbinge Wubben zelf gevonden aan het strand van de Wassenaarsche slag in het jaar 1930. Het lag ongedetermineerd in de goed geëtiketteerde verzameling, waarin zich meerdere voor ons land interessante vondsten bevonden. Later hoop ik nog een en ander daarvan bekend te kunnen maken. Dit voorwerp nu, heb ik nader bestudeerd. Afgezien van de grootte, wijkt het exemplaar vooral af door den vorm van den omtrek, die niet zoo rond is als bij *Dosinia exoleta*, doch meer ovaal en aan de uiteinden iets hoekig, bovendien was de structuur der oppervlakte veel fijner dan bij de *Dosinia exoleta*. De laatste heeft, om zoo te zeggen, een flink gegroefde schelp met duidelijke opstaande ribben en dus ook met in het oog springende gleuven. Bij de andere schelp van Ebbinge Wubben was de oppervlakte meer gestreept, tusschen de groeilijnen waren de ribben en groeven veel fijner en minder hoog en ook dichter bij elkaar. Ik kwam daarna dan ook op het denkbeeld, dat deze schelp zou kunnen behooren tot de tweede soort, die door Jeffreys wordt genoemd als de *Dosinia lincta* Pulteney. Dit vermoeden werd tot zekerheid toen ik buitenlandsche exemplaren van *Dosinia lincta* kon vergelijken met mijn voorwerp. Daarbij trof mij nog een ander verschil met onze *Dosinia exoleta*. Bij de *Dosinia lincta* heeft de klep op de buitenoppervlakte een zwak gegolfde uitbochting; deze golfing der schaal komt bij veel Lamellibranchiaten voor en is zeer karakteristiek voor *Macoma* en *Tellina* en meer andere geslachten. Dit kenmerk komt nu ook voor bij het exemplaar van de Wassenaarsche slag, terwijl het ontbrak bij alle door mij geziene exemplaren van *Dosinia exoleta*. In de beschrijving der laatste soort wordt

van dit kenmerk dan ook geen melding gemaakt, daarentegen wordt dit wel uitdrukkelijk door *Jeffreys* in de beschrijving van *Dosinia lincta* opgegeven. Op de foto door mij hier gegeven, is deze nieuwe *Dosinia* rechts onderaan te vinden. We zien hier dat inderdaad de vorm veel meer ovaal is, doordat de breedte meer bedraagt dan de lengte der klep. Doordat het exemplaar al wat verweerd is en uitgebleekt, is de streping der schaal niet meer zoo goed te vergelijken met die van *Dosinai exoleta*. Men zou de tegenwerping kunnen maken, dat de klep een wat afwijkenden vorm zou kunnen zijn van een gesleten *Dosinia exoleta*.

Om nu echter aan te toonen, dat deze *Dosinia* wel degelijk tot *Dosinia lincta* behoort, waarmede eigenlijk alle uiterlijke kenmerken kloppen, gaan we de beschrijvingen der beide soorten vergelijken, zooals ze gegeven zijn in het mooie boek van *Jeffreys* over de Engelsche mollusken, een boek waarin altijd een schat van gegevens en waarnemingen te vinden zijn. Lezen we nu deze beschrijvingen der twee soorten, dan is het in het begin niet zoo gemakkelijk om de verschillen te constateeren, omdat *Jeffreys* zeer uitvoerige beschrijvingen geeft en dus allerlei kenmerken bij beide soorten kunnen voorkomen, terwijl de kenmerkende verschillen niet zoo dadelijk duidelijk in het oog vallen. Maken we echter van de twee beschrijvingen een uittreksel door de identieke gegevens der beide soorten weg te laten, dan komen de verschil-kenmerken meer tot hun recht. Dit zijn dan ook de kenmerken, die we het beste kunnen gebruiken voor een determinatietabel. Behalve de reeds door mij boven opgegeven verschil-kenmerken in grootte, vorm en streping, die ook door *Jeffreys* worden aangegeven, vinden we bij hem ook scherpe verschillen in het slot der kleppen en in de tanding. Deze kenmerken van het slot zijn, indien we de beide soorten naast elkaar leggen en met elkaar vergelijken, zoo overtuigend, dat ik niet gearzeld heb om de vondst van *Ebbinge Wubben* tot *Dosinia lincta* te brengen, waardoor deze soort als nieuw voor onze kust is op te geven. Voor onze malacologische fauna krijgen

we dus een toevoeging van het geslacht *Dosinia* met twee van onze kust bekend geworden soorten.

De kenmerken, die we aan het slot vinden zijn, zooals bekend is, van veel waarde voor het onderscheiden der Lamelli-branchiaten, doch deze kenmerken zijn uit beschrijvingen niet altijd zoo gemakkelijk te begrijpen; bovendien moeten we steeds de kenmerken van een linker en van een rechter klep afzonderlijk beschouwen, omdat niet altijd bij de tweekleppigen beide kleppen elkaars spiegelbeeld zijn. Van het meeste belang zijn bij de *Dosinia*'s de zoogenaamde cardinale tanden, dat zijn die tanden, die van de top of umbo, om zoo te zeggen, schijnen uit te stralen. In deze cardinale tanden nu vinden we bij de twee soorten goede verschil-kenmerken. Terwijl de beide middelste tanden (er zijn er n.l. 4) bij *Dosinia exoleta*, ten opzichte van de umbo, meer recht naar beneden zijn geplaatst en niet zoo sterk divergeeren, staan ze bij *Dosinia lincta* veel schuiner en divergeeren ze van de umbo veel sterker en vormen ze een veel grooteren hoek met elkaar.

Gemakkelijker kunnen we de kleppen der beide soorten echter van elkaar onderscheiden als we letten op het maantje of lunula. Dit is bij *Dosinia* zeer scherp afgezet en ingezonken en vertoont bij een losse klep een scherpe, gebogen binnenrand. Bijna evenwijdig met deze binnenrand vinden we aan het slot bij beide soorten een tand. Deze tand bestaat bij *Dosinia exoleta* in de linker klep uit een knobbel, die iets langwerpig uitgerekt is en slechts half zoo lang is als de daarnaast gelegen cardinale tand. Als we dus bij een linker klep van de umbo uitgaan dan vinden we aan den binnenkant, beneden den rand van de lunula, eerst een vlakker gedeelte, dat ontwikkeld is als een groef, die overgaat in een tand, die als een knobbel ontwikkeld is. In de rechter klep doet zich dus het omgekeerde voor, daar vinden we evenwijdig aan de lunula, van de umbo uitgaande, eerst een flink ontwikkelden tand, die ongeveer half zoo lang is als de aangrenzende cardinale tand en die in de vlakke groef van de linker klep past, deze tand gaat dan over in een kegelvormige holte, waarin de knobbel der linker klep past.

Bij *Dosinia lincta* vinden we aan den binnenkant van de rechter klep, evenwijdig aan den rand van de lunula, een veel sterker ontwikkelde cardinalen tand, die bestaat uit twee, bijna in elkaars verlengde liggende, scherpe en samenhangende doch ongelijk hoge kammen; deze tand loopt dus niet uit in een ronde trechtervormige verdieping en vertoont aan den binnenrand een verlengde vlakke groef. De kenmerken die we aan het slot van *Dosinia lincta* aantreffen, komen geheel overeen met die, welke we vinden aan het exemplaar van de Wassenaarsche slag en zijn overtuigend, als we de twee slotgedeelten der beide soorten naast elkaar vergelijken. Het is daarom zeker dat *Dosinia lincta* ook van onze kust bekend geworden is.

Dergelijke goede kenmerken vooral, moeten in de tabellen voor de determinaties der Lamellibranchiaten worden opgenomen, evenals de kenmerken die berusten op den vorm der mantelindruk met de siphonale opening. Met deze kenmerken kunnen we b.v. bij het geslacht *Tapes* de twee soorten *Tapes pullaster* en *Tapes decussatus* gemakkelijk van elkaar onderscheiden, twee soorten die vooral bij afgesleten exemplaren dikwijls zoo moeilijk zijn te scheiden, vooral als de slottanden ook afgesleten zijn. De Heer van Regteren Altena heeft ons daarop gewezen, waardoor het mogelijk is geworden bij twijfelachtige gevallen tot een juiste determinatie te komen, vooral bij fossiel of subfossiel materiaal. Men denke verder aan de fraaie verschillen bij het slotuitsteeksel van *Mya arenaria* en *Mya truncata*.

Ten slotte wil ik nog vermelden dat *Dosinia exoleta* ook is aangetroffen bij Domburg. Van deze localiteit bezit ik een rechter klep, door mij in Augustus van het jaar 1929 aldaar op het strand gevonden. Het exemplaar is geschonden doch heeft een zeer fraai slot, waaruit blijkt dat het tot *Dosinia exoleta* behoort. Aan de buitenzijde is de schelp zeer sterk afgesleten, zoodat de structuur der oppervlakte voor een groot gedeelte verdwenen is, de eerste cardinale slottand, die overgaat in een diep putje is echter, afgezien van enkele andere

kenmerken, voor de soort bewijzend. Daar *Dosinia exoleta* ook fossiel bekend is, beschouw ik deze vondst als opgespoeld uit de diepere lagen voor de kust van Walcheren, het voorwerp ziet er vooral in kleur uit als zoo vele bij Domburg gevonden fossiele schelpen uit het tertiair.

Dosinia exoleta (L.) is afgebeeld in Manual of the Mollusca, door S. P. Woodward in 1890 op plaats 20 fig. 12. Daar vinden we een rechter klep van de binnenkant gezien, op de helft der ware grootte geteekend. J. G. Jeffreys geeft in zijn British Conchology in deel V (1869) op plaat 38 een habitusbeeld van *Dosinia exoleta* in fig. 1 en een dito van *Dosinia lincta* in fig. 2.

Ik heb hier de wetenschappelijke namen der beide *Dosinia's* gebruikt, zooals ik die in het werk van Jeffreys onder het genus *Venus* heb gevonden. In the Journal of Conchology heeft de Heer R. Winckworth in het jaar 1932 een lijst gegeven van de Engelsche mariene Mollusca. Onze *Dosinia lincta* is aldaar op bladzijde 244 opgevat als een ondersoort der in het mediterrane gebied voorkomende *Dosinia lupinus* (L.) en opgenomen als *Dosinia lupinus lincta* (Montagu). Er zijn echter schrijvers, die in dergelijke gevallen er de voorkeur aan geven zulke ondersoorten liever als aparte soorten te beschouwen, vooral ook omdat de inzichten daarover en de te geven namen in de malacologie nog lang niet vaststaan. Een naamlijst, hoe goed ook bedoeld, is na eenige jaren door de vele veranderingen, verouderd. Al die naamveranderingen doen ons ook de oudere literatuur minder goed begrijpen en gebruik ik daarom liever de namen zooals ik ze hier onder het geslacht *Dosinia* heb genoemd.